

ció d'aquest mossàrabisme, els NPP algerians *Čaq-nún* (Beaussier, 533b i 148b), que la llista de noms de persona del *Gouv. Gral. d'Algérie* registra com *Šaqnún* (p. 96b), i també és suspecte de ser-ho un altre nom en Č: *Čikāwī* (*Gouv. Gral.*, p. 381). —
 2 «Devesa, que l'escola / de mos jocs vares ser, / on cabrits i xicalla / follejaven ensems», Te. Llorente (*Planys de la Teixidora*, v. 27; *Po. Triades*, B. *Pop. Avenç*, p. 54).

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS:

xic adj., un *xic* 'un noi' subst., un *xic* 'un poc', *Mata-xicos*, *xeic*, *xec*, *isca*, *ixquia*, *ixquio*, *xicon*, una *xica* 'un poc', *unes xiques* 'id.', *xic-xic*, *xeca!*, *xicada*, *xicalla*, *quitxalla*, *xinalla*, *xicallada*, *catxillada*, *catximalla*,
 15 *xicam*, *xicanyot*, *xicarro*, *xicarró*, *xicarronet*, *xicarrot*, *xicàs*, *xico(n)*, *xicona*, *xiconiu*, *xicorro*, *xicorró*, *xicorrotet*, *xicorrotí*, *xicorrotin*, *xicorrotiu*, *xicot*, *-ota*, *xicotàs*, *xicotet*, *xicotiu*, *xiquiquo*, *xicotinyo*, *xicotiquet*, *xicotingo*, *xiquer*, *xiguera*, *xiquesa*, *enxicar*, *enxiquir*,
 20 *aixicar*, *aixiquir*, *aixiquidor*, *enxiquiment*, *re-xiquet*, *xicol*, *xic* 'de moda'.

Xicalènia, *xicalina*, *-inda*, V. *xecalina* *Xicalla*, *xicam*, V. *xic*

+XICALORI, nom del melolonta o cuca de Sant Joan: del ll. *CICĀDA AURĒA* 'cigala daurada' (en la forma ll. vg. *CICALA*). Fr. *hanneton*, al. *Maikäfer*; en el Rosselló (Cotlliure, punt 798 de l'ALF m. 83; mal transcrit i mal traduït *xiquelori* 'escarabat' per *AlcM*). Ha de ser un derivat del ll. vg. *CICALA* 'cigala', car el tipus *šigalo*, *sigalo*, domina en gran part del Midi en el mateix mapa: molts punts de Basses i Hautes-Pyr., Dordogne, Lozère, Ardèche, Basses-Alpes, alterat en *šegaire*, *segaire* a l'Aveyron. Segons el mapa «hanneton» de l'ALGc. (I, 54) *šigalo/sig-* és d'una gran part S. i SO. de Gascunya: Vall d'Aura, Gavarnia, Arrens; i de nou, cap a Lourde i cap a Nay (Bearn).

La *-k-* pot ser deguda a influència de *xic* o del tipus *ESCARABAT*, que es troba intercalat en els mateixos departaments, o bé de *loko*, pròpiament 'lloca' a Atsat (tocant al Capcir, punt 793), o *kokwaro* que s'estén per Alvèrnia, Delfinat i Alps, i el cat. *cuca*: potser a base de *cuca d'oli* × *xigala* > **xicaloli*, i dissim. (*xigala* és la pronúncia per 'cigala' a les Illes i part del Rosselló).

Però més convincent és admetre que es tracta d'una denominació de naturalistes medievals, una mica romanitzada (a causa de *cigala/xigala*): b. ll. *cicada aurēa*, pel color rogenc d'aquesta mena d'insectes. Com, en efecte, ens ho comprova la visió del poeta: «Cantava la cigala al principi del dia / ... qui pogués com tu viure / ... / ets un insecte d'or al cor de Rosselló, / i del sol ets la perla ...», JSebPons (*El Pa de Bresca*, c. 1920, v. 11); cf. els altres noms del melolonta: ross. *escarabat d'or*, port. *besouro* i l'ast. *vacalloyria* (per als quals veg. *DECH* v, 727a26-30, *DCEC* iv, 826b27, *DECat.* I, 12b32-35).

Xicar, mala grafia de *gicar* = JAQUIR *Xicara*, V. *xicra* *Xicaranda*, V. *xicranda* *Xicardàs*, *-arràs*, *-arret*, *xicarrí*, *xicarró*, *-arro*, *arrot*, V. *XIC*

Xiclati NL mall., sens dubte àrab o mossàrab, però no del que diu *AlcM*: en àrab existí *šukr* i *šukrān* 'agraïment', no **šukrati*; fins suposant que hi hagués hagut un **šikra'*, no es podria accentuar sinó a la *í*, i el significat del suposat **šikrati* seria 'el meu agraïment' (etimologia ridícula). És probable que es tracti d'un adj. ètnic en *-i* (*-āti* > àr. vg. *-āti*) derivat d'un NL.

Xicó, *xicon* (vulgarisme val.), V. *xic*

XICOIRA, del ll. *CĪCHORĪA*, plural de *CĪCHORĪUM*, i aquest, del gr. *κίχόριον* id.; al català i a les llengües germanes els ha arribat del mossàrab, com ho prova la fonètica. □ 1.ª doc.: 1507, Busa.

«*Xicoria*, erba: cicorium, cicoreum» (escrit dos cops igual, Busa, 1507 (f^o f-v.4.35), però és un dels pocs mots rectificats en l'ed. de 1562, que ho canvia en *xicoira*. Era iniciativa del nostre Busa, perquè el que porta el seu model Nebrixa és el mot tradicional cast. *almirón* (< mossàr. *amairon* *AMARIONEM), si bé també recull, com a bon humanista, el cultisme *cicorea* (merament llatí). La forma *xicoira* és la que ha quedat en català: «camarrojes o *chicoyres*: *cichóreum*», OPou (*ThPu.*, 1575, 48b); *DT^o*, Belv., Lab. etc. *El Libre de la Peste*, p. p. JRMoix a Girona el 1587, recomana com a dieta preventiva: «la hortaliça serà borrajens, *chicoyres*, ... bledes, espinachs, blets ...», 69 (*D^{Ag.}*, s. v. *blet*); «endívies o *xicoyres*», Miq. Agustí (Banyoles-Perpinyà, *Secrets d'Agríc.*, 1617).

«E l'ombrívola aubaga de Batera / al cor penetran d'obelisc ... caverna ... / Exa encantada habitació és una ala / del palau de la Goja, soleyós: / ... / les cúpules coronan l'ampla sala / hont dringa la vaxella d'or y argent, / la perdiu blanca sos perfums hi exhala, / gerda *xicoyra* l'apetit hi encén; / allí grogueja la daurada bresca / de regalada mel de romaní / ...», *Canigó* III, 45d. Veg. les cites botàniques de c. 1870 en el *D^{Ag.}*, i les varietats en el *AlcM*.

La terminació mossàrab *-órja*, insòlita en la llengua popular cat., fou variada lleument pel poble, en pagar-se a l'ús general; i hi ha encara altres variants, que no caldrà completar sense, però, deixar de citar les oïdes directament. *Šikóira*, *-óira*, *čik-* l'he sentida a molts llocs (també *BDC* xvii, 45; viii, 21; tarrag. vi, 51), i essent comuna no n'he pres nota (hi ha qui diu *xicòria* a les ciutats, còpia servil del cast., per obra d'herbolaris i adroguers pedants, però enlloc en el camp); *šakóira* emp.: «també en fem enciam, però no la confoneu amb cosconilles ni mastegueres!» (com havia insinuat jo, per «posar-li els dits a la boca»), Llançà (1958). També s'estén cap a l'alt Aragó: *čikóira* Ansó (Kuhn, *RLiR* xi, 114).

En diversos punts he constatat, però, que és realment el nom que donen a la cosconilla. Tinc nota catègòrica d'haver-ho constatat no solament a la Vall